

εις την σειράν τῶν ὑψηλῆς ποιότητος ἐκδόσεων Teubner, κλείει μὲ συσχετικὸν πίνακα τῶν ἀποσπασμάτων εἰς τὰς κυριωτέρας ἐκδόσεις τῶν Μενιπείων σατιρῶν τοῦ Βάρρωνος (concordantia, σσ. 143-154).

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΘ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ

Cornelii Nepotis Vitae cum fragentis. Edidit *Peter K. Marshall*. Bibliotheca Teubneriana, Leipzig 1985, σσ. XVII + 122.

Πρόκειται περὶ πανομοιότυπου δευτέρας ἐκδόσεως τῆς γενομένης τὸ 1977 ἐκδόσεως τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ φιλολόγου Peter K. Marshall. Ἡ πολὺ ἐπιμελημένη αὐτὴ ἐκδοσις συνοδεύεται ἀπὸ πλούσιον κριτικὸν ὑπόμνημα καὶ πίνακα ὀνομάτων καὶ ἀποτελεῖ μίαν τῶν πληρεστέρων κριτικῶν ἐκδόσεων τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος καὶ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ ἔργου του. Χρήσιμος θὰ ἦτο ἐν τούτοις ἡ τοποθέτησις ἐν ἀρχῇ καὶ ἐνὸς conspectus (tabula) vitarum πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἀναγνώστου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΘ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ

Claudii Claudiani Carmina. Edidit *John Barrie Hall*. Bibliotheca Teubneriana, Leipzig 1985, σσ. XXVIII + 454.

Ὁ Κλαύδιος Κλαυδιανὸς ἤκμασε περὶ τὸ 400 μ.Χ. καὶ θεωρεῖται ὡς ὁ τελευταῖος ἀξιόλογος εἰδωλολάτρης ποιητῆς τῆς Ρώμης, ἔγραψε δὲ τόσον ποιήματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν (εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατὰ τὴν νεότητά του κυρίως) ὅσον καὶ —πολὺ περισσότερα βεβαίως— εἰς τὴν λατινικὴν, ἰδίως ἀφ' ὅτου ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἰταλίαν (περὶ τὸ 394 μ.Χ.) καὶ συνεδέθη μὲ ἐπιφανῆ πρόσωπα καὶ τὴν αὐλὴν τοῦ Ὀνωρίου, τυχῶν τιμῶν αὐλικοῦ ποιητοῦ καὶ μεταβληθεὶς εἰς κήρυκα τοῦ μεγαλείου καὶ τῶν ιδεῶν τῆς Ρώμης.

Ἡ παρούσα ἐκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Κλαυδιανοῦ ὑπὸ τοῦ J. B. Hall ἄρχεται μὲ πολὺ χρήσιμον πίνακα περιεχομένων, ἔνθα ἀναφέρονται τὰ ποιήματα κατὰ κατηγορίαν καὶ σειράν ἐκδόσεώς των (σσ. V-VII). Ἀκολουθεῖ πρόλογος (praefatio, σσ. IX-XIII) εἰς κομψὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ὅπου ἐκτίθενται αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς νέας αὐτῆς ἐκδόσεως καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐγκαταλείψεως τόσον τῆς συσσωρεύσεως ὁμοίων χωρίων εἰς τὸ ὑπόμνημα ὅσον καὶ τῶν ἐκτενεστάτων προλόγων, πού ὑπηρεοῦντο ἐν τούτοις ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν σωθέντων κωδίκων (300 περίπου) τοῦ ἔργου τοῦ Κλαυδιανοῦ, οἱ ὅποιοι εἶναι σχεδὸν ἴσης ἀξίας καὶ ἀπαιτοῦν ὀξὺ κριτικὸν πνεῦμα. Κατάλογος τῶν κωδίκων αὐτῶν παρατίθεται εἰς τὰς σελ. XIV-XIX.

Μετὰ ταῦτα ἐπεται βιβλιογραφικὴ κατάστασις (σσ. XX-XXV) περιλαμβανούσα σχετικὰς βιβλιογραφικὰς ἐργασίας, ἐκδόσεις συνολικὰς τοῦ ἔργου τοῦ Κλαυδιανοῦ ἢ μικροτέρας ἢ κατὰ κατηγορίας, βιβλία, μελέτας καὶ διατριβὰς σχε-

τικός με τὸ ἔργον τοῦ ἐκδιδόμενου ποιητοῦ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ τμήμα τοῦ βιβλίου κλείει με πίνακα τῶν χρησιμοποιηθέντων σημείων (index siglorum, σσ. XXVI-XXVIII).

Τὸ κυρίως σῶμα τοῦ βιβλίου (σσ. 1-435) περιέχει τὰ ποιήματα τοῦ Κλαυδιανοῦ κατὰ τὴν ἐξῆς τάξιν:

Προηγούνται τὰ μεγαλύτερα λατινικὰ ποιήματα πανηγυρικοῦ ἢ ἐπικοῦ χαρακτήρος, τὰ ὅποια ἐγράφησαν κυρίως διὰ τὰ ἐγκωμιάσους (Πανηγυρικοὶ εἰς Ὀλύβριον καὶ Προβίνον, εἰς Ὀνώριον, εἰς Μάλλιον Θεόδωρον, Περὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Στιλίου, ἐπιθαλάμιον, *Bellum Geticum* κλπ.) ἢ τὰ ψέξουν (κατὰ Ρουφίνου, Εὐτροπίου κλπ.) ἢ ἔχουν μυθικὸν περιεχόμενον (*De raptu Proserpinae*). Ἀκολουθοῦν τὰ μικρότερα ἢ σύμμικτα ποιήματα (*carmina minora vel potius miscellanea*, σσ. 342-409), μετὰ ταῦτα δὲ τίθενται ἐν παραρτήματι τὰ νόθα ἢ ὑποπτα ποιήματα, τὰ φερόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Κλαυδιανοῦ (σσ. 410-428). Τελευταῖα εἰς τὴν σειρὰν ἔρχονται τὰ σωθέντα ἑλληνικὰ ποιήματα τοῦ Κλαυδιανοῦ (*Carmina Graeca*, σσ. 429-435).

Τὸ κείμενον τῶν ποιημάτων εἶναι πολὺ προσεγμένον καὶ παρουσιάζει ἀρκετὰς βελτιώσεις, τὸ δὲ κριτικὸν ὑπόμνημα εἶναι πλούσιον καὶ διαφωτιστικόν. Εἰς πολλὰ σημεία βεβαίως ἔχουν παραλειφθῆ ὅσα ὁ ἐκδότης θεωρεῖ περιττά, συμφώνως πρὸς τὴν ἐκτεθεῖσαν καὶ εἰς τὸν πρόλογον ἀρχὴν του. Ἡ ἀρίστη ἐμφάνισις τοῦ κειμένου καὶ τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα μαρτυροῦν πολὺν μόχθον καὶ γνῶσιν.

Ἐν τέλει ὑπάρχει πίναξ ὀνομάτων (σσ. 436-454) καὶ σημείωμα διορθωτέων καὶ προσθετέων εἰς τὸ βιβλίον, μετὰ τὰ ὅποια κλείνει ἡ πολὺ καλὴ αὐτῆ ἐκδοσις τῆς *Bibliotheca Teubneriana*.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΘ. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ

Robert Garland, *The Greek Way of Death*, Ithaca: Cornell University Press, 1985. Pp. XVI+192. 27 figures. Cloth. \$22.50.

Death is both a popular and an unpopular subject, but one thing is for certain: it is an unavoidable subject, the study of which can provide us with invaluable insights into a particular society's attitude toward life and the living. Robert Garland has written a brief but exemplary study about what the ordinary Greeks felt about death and the dead from the time of Homer to the fourth century B.C. The archaeological evidence (a great deal of it problematic) and the literary evidence (Homer, the tragedians, and the Attic orators particularly) have been examined for what they can tell us about the relation of the living to the dead. In the author's own words:

This book is an attempt to revive and re-live the complex texture of feelings provoked on the living by the dead as moment by moment the two shift their ground in relation to one another. Hence, where possible, I have tried to concern myself not merely with the facts about Greek death (i.e. the observances), but also with the psychological context of the facts (i.e. the attitudes behind the observances). Where this is not possible I hope that detailed description may help up a representation of the visual and aural effect of Greek burial rites, which